

Październik 2023

Agenda COP10 FCTC i dokumentacja uzupełniająca: implikacje dla przyszłości redukcji szkód wywołanych paleniem tytoniu

10. sesja konferencji stron (COP10) ramowej konwencji o ograniczeniu użycia tytoniu (FCTC) odbędzie się w Panamie w dniach 20–25 listopada 2023 roku.

Przeprowadzone dyskusje i decyzje podjęte przy okazji wspomnianych spotkań wpłyną na polityki ograniczania konsumpcji tytoniu na poziomie krajowym, a także przyszłość bezpieczniejszych wyrobów nikotynowych, takich jak e-papierosy, snus, woreczki nikotynowe oraz produkty tytoniowe oparte na podgrzewaniu tytoniu. Dostęp do tych produktów w sposób zasadniczy przyczynia się do wykorzystania potencjału zdrowia publicznego w zakresie redukcji szkód wywołanych paleniem tytoniu na potrzeby globalnej walki ze schorzeniami oraz zgonami wywołanymi konsumpcją tytoniu.

Nasz [dokument informacyjny z kwietnia 2023 r. wyjaśnił, czym jest ramowa konwencja o ograniczeniu użycia tytoniu, oraz do czego służą i w jaki sposób odbywają się spotkania COP](#). W niniejszym dokumencie przedstawiamy aktualne informacje, [opierając się na agendzie COP10 i dokumentach uzupełniających](#) opublikowanych do września 2023 r. Rozważamy również konsekwencje powyższego spotkania w kontekście bezpieczniejszych wyrobów nikotynowych i redukcji szkód wywołanych paleniem tytoniu.

Jaki kierunek obierze COP10?

Najbardziej rzuca się w oczy fakt, że redukcja szkód wywołanych paleniem tytoniu w ogóle nie została uwzględniona w postępowaniu.

Redukcja szkód to jeden z trzech filarów ramowej konwencji o ograniczeniu użycia tytoniu. Artykuł 1.d FCTC definiuje ograniczanie konsumpcji tytoniu jako „szereg strategii związanych z redukcją podaży, popytu i szkód, których celem jest poprawa zdrowia ludności poprzez eliminację lub zmniejszenie konsumpcji wyrobów tytoniowych i narażenia na dym tytoniowy” [wyróżnienie własne]. Mimo to na posiedzeniach COP do tej pory ani razu nie poruszono kwestii redukcji szkód.

Ani agenda COP10, ani dokumenty uzupełniające, ani też żadne inne raporty, które zostały opublikowane w celu wywarcia wpływu na strony uczestniczące w konferencji, nie wspominają o żadnych korzyściach dla zdrowia publicznego wynikających ze stosowania bezpieczniejszych wyrobów nikotynowych. Nie przygotowano żadnych wytycznych dla państw pragnących włączyć redukcję szkód wywołanych paleniem tytoniu i bezpieczniejsze wyroby nikotynowe do polityki ograniczania konsumpcji tytoniu, które m.in. wskazałyby, w jaki sposób regulować te substancje proporcjonalnie do poziomu ryzyka, jakie stwarzają.

Bezpieczniejsze wyroby nikotynowe przedstawiane są jako zagrożenie dla inicjatywy ograniczania konsumpcji tytoniu, a nie jako potencjalne narzędzie przyczyniające się zarówno do rezygnacji z palenia, jak i zmniejszenia liczby osób sięgających po wyroby tytoniowe obciążone wysokim ryzykiem.

Ogólnie rzecz biorąc, dokumenty COP10 próbują umieścić wszystkie wyroby zawierające tytoń i nikotynę w jednej kategorii, i nie dokonują rozróżnienia między wyrobami tytoniowymi obciążonymi

wysokim ryzykiem a bezpieczniejszymi wyrobami nikotynowymi. Ma to skłonić strony konwencji do całkowitego zakazania bezpieczniejszych wyrobów nikotynowych lub ścisłej regulacji ich stosowania.

Oto najistotniejsze argumenty, które zagrażają wysiłkom związanym z redukcją szkód wywołanych paleniem tytoniu i dostępowi do bezpieczniejszych wyrobów nikotynowych:

- traktowanie stosowania bezpieczniejszych wyrobów nikotynowych na równi z paleniem tytoniu;
- rozszerzenie przepisów dotyczących wyrobów tytoniowych na wszystkie rodzaje wyrobów nikotynowych i tytoniowych;
- zdefiniowanie wszystkich rodzajów aerozoli wydzielanych przez „nowatorskie wyroby tytoniowe” jako „dym”;
- zastosowanie wobec bezpieczniejszych wyrobów nikotynowych takich samych zakazów i/lub regulacji, jak w przypadku tradycyjnych papierosów, w tym m.in.: zakazu stosowania w miejscach, w których palenie jest zabronione; nakazu umieszczania dużych ostrzeżeń obrazkowych ilustrujących szkodliwy wpływ na zdrowie; nakazu stosowania jednolitego opakowania; zakazu wszelkich form reklamy, promocji i sponsoringu;
- zakazanie e-papierosów z „systemem otwartym”;
- zakaz używania jakichkolwiek dodatków smakowych w bezpieczniejszych wyrobach nikotynowych, z wyjątkiem smaku tytoniowego;
- nałożenie podatku na wszystkie produkty zawierające nikotynę według tej samej stawki co papierosy.

Dokumenty przedstawiają liczne rekomendacje, ale nie poparto ich dowodami w wystarczającym stopniu. Załączone dane są bardzo wybiórcze. Żaden z dokumentów nie odnosi się do **najnowszych dowodów z przeglądu Cochrane**. Jest to światowy złoty standard wśród przeglądów systematycznych. W jego treści znajdziemy informacje o „dowodach, które z dużą pewnością potwierdzają, że e-papierosy nikotynowe skuteczniej pomagają rzucić palenie niż tradycyjne formy nikotynowej terapii zastępczej (NTZ)”.

Przewodnik po agendzie FCTC COP10 i dokumentach uzupełniających

W dokumentach agendy bezpieczniejsze wyroby nikotynowe nazywane są „nowatorskimi wyrobami tytoniowymi”. Zostały one podzielone na następujące kategorie: elektroniczne systemy dostarczania nikotyny (ENDS – z ang. Electronic Nicotine Delivery Systems), zwane też e-papierosami; produkty tytoniowe oparte na podgrzewaniu tytoniu (HTP – z ang. Heated Tobacco Products) oraz woreczki nikotynowe. D-ENDS to nowy akronim oznaczający e-papierosy jednorazowe.

Sekretariat FCTC przygotował **tymczasową agendę** w porozumieniu z biurem COP.

Tymczasowa agenda wraz z adnotacjami przedstawia szczegółowe informacje na temat działań, które Sekretariat zamierza zaproponować stronom konwencji. Zazwyczaj wiąże się to z przyjęciem przedstawionych informacji do wiadomości i udzieleniem dalszych wytycznych albo przyjęciem projektu decyzji. Listę dokumentów powiązanych z punktami agendy można znaleźć **tutaj**.

Jest jeszcze wiele innych dokumentów, które choć nie zostały wymienione na stronie internetowej FCTC, mogą wpłynąć na decyzje podjęte podczas COP10. Część z nich nie jest dostępna publicznie, choć opublikowane dokumenty się do nich odwołują. Dotyczy to m.in. dokumentów, które rzekomo zawierają dowody uzasadniające wnioski dotyczące przyjętej polityki. Część z nich została opublikowana w **sekcji witryny ramowej konwencji stron FCTC, do której dostęp jest ograniczony**.

Oprócz oficjalnych dokumentów, istnieje szereg publikacji szeroko rozpowszechnianych przez WHO, które mają wywrzeć wpływ na strony konwencji. Warto zwrócić uwagę m.in. na [stronę WHO przedstawiającą pytania i odpowiedzi na temat e-papierosów](#), na której aż roi się od błędów i nieprawdziwych informacji. Ponadto Światowa Organizacja Zdrowia opublikowała w 2023 r. raport na temat globalnej epidemii tytoniu sfinansowany przez Bloomberg Philanthropies – organizację, która przeznaczyła spore środki na kampanie przeciwko stosowaniu e-papierosów.

Wybrane punkty agendy i dokumenty

Do przeanalizowania jest naprawdę sporo. Niektóre punkty odnoszą się do bardzo konkretnych kwestii, podczas gdy inne są znacznie bardziej zniuansowane i tylko specjalistyczna wiedza pozwoli zinterpretować dalszy kierunek działań. Poniżej omówiliśmy punkty agendy, które mogą wywrzeć największy wpływ na przyszłość bezpieczniejszych wyrobów nikotynowych i redukcji szkód wywołanych paleniem tytoniu.

Agenda koncentruje się na dyskusjach na temat nikotyny i bezpieczniejszych wyrobów nikotynowych, a o paleniu wspomina się rzadko.

Punkty odnoszące się do redukcji szkód wywołanych paleniem tytoniu i bezpieczniejszych wyrobów nikotynowych, które zostały wymienione w agendzie tymczasowej

Punkt 6.1 Wdrożenie art. 9 i 10 FCTC WHO (przepisy nt. regulacji i ujawniania składu wyrobów tytoniowych): sprawozdania biura, grupy ekspertów i WHO – dokumenty [FCTC/COP/10/5](#), [FCTC/COP/10/6](#) i [FCTC/COP/10/7](#)

Artykuły 9 i 10 ramowej konwencji o ograniczeniu użycia tytoniu obejmują regulacje dotyczące składników wyrobów tytoniowych oraz ujawniania informacji na ich temat.

Kluczowym dokumentem tego punktu agendy jest [FCTC/COP/10/7](#). Raport przedstawia postępy poczynione przez WHO w odniesieniu do wysiłków podejmowanych na rzecz regulacji wyrobów tytoniowych. Wynika z niego m.in., że przeprowadzono bardzo niewiele badań. Sprawozdanie stara się przedefiniować definicję „rzucania palenia” i odrzuca korzyści zdrowotne wynikające z rezygnacji z papierosów na rzecz bezpieczniejszych wyrobów nikotynowych, stawiając w punkcie 24. pytanie „czy można uznać rezygnację z tradycyjnych papierosów na rzecz ciągłego stosowania e-papierosów za zerwanie z nałogiem”. W punkcie 69. dokumentu pada niniejsze stwierdzenie (z resztą błędne, co pokazuje [wspomniany wyżej przegląd Cochrane, który uznaje się za złoty standard](#)): „dowody nie uzasadniają stosowania ENDS lub ENNDS (e-papierosów beznikotynowych) jako środków wspomagających rzucanie palenia na poziomie populacji”.

Strony konwencji biorące udział w COP mają rozważyć przyjęcie restrykcyjnych środków regulacyjnych dotyczących e-papierosów nikotynowych (w tym e-papierosów jednorazowego użytku), wyrobów tytoniowych opartych na podgrzewaniu tytoniu oraz woreczków nikotynowych, a także smaków, które można stosować w wymienionych wyrobach ([FCTC/COP/10/7](#) pkt 68–75).

Środki sugerowane w odniesieniu do „nowatorskich wyrobów tytoniowych” obejmują:

- zakazy wprowadzania „nowatorskich wyrobów tytoniowych”;
- jeśli zakaz nie wchodzi w grę, strony konwencji powinny rozważyć wprowadzenie zakazu wszelkich komercyjnych działań marketingowych dotyczących „nowatorskich wyrobów tytoniowych”.

- jeśli chodzi o woreczki nikotynowe, zarekomendowano zakaz wszelkich form marketingu, a także uniemożliwienie sklasyfikowania tego rodzaju wyrobów jako produktów farmaceutycznych, chyba że zostaną zatwierdzone zgodnie z przepisami regulującymi produkty farmaceutyczne;
- rozważenie wprowadzenia zakazów lub rygorystycznych przepisów dotyczących jednorazowych e-papierosów (D-ENDS).

Strony konwencji zostaną również poproszone o przyjęcie projektu decyzji, co pozwoliłoby zastąpić grupę roboczą grupą ekspertów. Jest to istotne z tego względu, że grupy robocze są otwarte dla wszystkich stron konwencji, natomiast grupy ekspertów podlegają ścisłej kontroli biura FCTC i są blisko powiązane z organami WHO, takimi jak **TobReg** i **TobLab**, a także z finansowanymi przez Bloomberg organizacjami pozarządowymi, które w większości sprzeciwiają się wdrażaniu redukcji szkód wywołanych paleniem tytoniu.

Punkt 6.2 Reklama, promocja i sponsorowanie wyrobów tytoniowych: przedstawianie wyrobów tytoniowych w mediach rozrywkowych: sprawozdanie grupy roboczej – Dokument [FCTC/COP/10/8](#)

Dokument [FCTC/COP/10/8](#) przedstawia radykalne propozycje ograniczenia reklamy, promocji i sponsorowania wyrobów tytoniowych (TAPS – z ang. Tobacco Advertising, Promotion and Sponsorship), co odnosi się do art. 13 ramowej konwencji o ograniczeniu użycia tytoniu. Głównym motywem tej publikacji jest potrzeba dostosowania wytycznych FCTC do nowego krajobrazu mediów społecznościowych.

Projekt decyzji ([FCTC/COP/10/8](#), załącznik nr 2, str. 12) przypomina stronom konwencji o potrzebie wdrażania rozwiązań regulujących reklamę, promocję i sponsoring „nowatorskich wyrobów tytoniowych”.

Gdyby Strony przyjęły wytyczne ujęte w załączniku nr 1 do raportu, „nowatorskie wyroby tytoniowe” zostałyby objęte regulacjami TAPS i byłyby traktowane tak samo jak wyroby tytoniowe:

Strony konwencji, które nie wprowadziły zakazu sprzedaży nowatorskich wyrobów tytoniowych, powinny wprowadzić pełny zakaz reklamowania, promowania i sponsorowania wspomnianych produktów oraz urządzeń, które umożliwiają ich zażywanie. ([FCTC/COP/10/8](#), Załącznik nr 1, pkt 23.)

Gdyby strony zastosowały się do powyższych zaleceń, producenci bezpieczniejszych wyrobów nikotynowych nie mogliby podawać jakichkolwiek rzeczowych informacji na temat względnego bezpieczeństwa ich wyrobów w porównaniu z papierosami.

Wprowadzenie zakazu reklamy skutkowałoby uniemożliwieniem sprzedaży bezpieczniejszych wyrobów nikotynowych przez Internet.

Dokument definiuje wszystkie formy komunikacji z konsumentami, również przez media społecznościowe, jako reklamę. Ponadto zachęca strony konwencji do współpracy z mediami w celu ograniczenia obecności tytoniu w środkach masowego przekazu.

Punkt 6.3 Nowatorskie wyroby tytoniowe: sprawozdania sekretariatu konwencji i WHO – Dokumenty [FCTC/COP/10/9](#) i [FCTC/COP/10/10](#)

Ten punkt odnosi się do „nowatorskich wyrobów tytoniowych”. Dotyczy zamiaru zastosowania istniejących regulacji ujętych w ramowej konwencji o ograniczeniu użycia tytoniu i jej wytycznych w odniesieniu do wszystkich bezpieczniejszych wyrobów nikotynowych.

Pięć lat temu, podczas COP8, **strony konwencji zwróciły się do sekretariatu** o przygotowanie kompleksowego raportu na temat „badań i dowodów dotyczących nowatorskich wyrobów tytoniowych, w szczególności opartych na podgrzewaniu tytoniu, w odniesieniu do ich wpływu na zdrowie (również tych osób, które bezpośrednio ich nie stosują), potencjału uzależniającego, postrzegania i zażywania

przez konsumentów, atrakcyjności, a także potencjalnej roli w zachęcaniu do rozpoczęcia i rzucania palenia”.

FCTC/COP/10/9 nie przedstawia jasnej definicji „nowatorskich wyrobów tytoniowych”.

Raport usiłuje przededefiniować wszystkie rodzaje aerozoli, określając je jako „dym”, nawet jeśli proces nie wiąże się ze spalaniem, tak jak w przypadku e-papierosów i wyrobów tytoniowych opartych na podgrzewaniu tytoniu (**FCTC/COP/10/9** pkt 42).

Bezpieczniejsze wyroby nikotynowe miałyby podlegać tym samym regulacjom, co papierosy i wyroby tytoniowe, de facto wchodząc w zakres FCTC.

Wszystkie artykuły ramowej konwencji Światowej Organizacji Zdrowia o ograniczeniu użycia tytoniu oraz wytyczne dotyczące ich wdrażania mogą odnosić się do nowatorskich wyrobów tytoniowych, w tym wyrobów tytoniowych opartych na podgrzewaniu tytoniu, i obejmować urządzenia niezbędne do ich zażywania... (**FCTC/COP/10/9**, pkt 43).

FCTC/COP/10/10 to raport WHO dotyczący wyrobów tytoniowych opartych na podgrzewaniu tytoniu. Dokument zaznacza, że wyroby tytoniowe oparte na podgrzewaniu tytoniu powinny być traktowane tak samo jak zwykłe wyroby tytoniowe i podlegać istniejącym przepisom krajowym dotyczącym tego rodzaju produktów. Obejmowałoby to ostrzeżenia obrazkowe ilustrujące szkodliwy wpływ na zdrowie, opodatkowanie na poziomie odpowiadającym papierosom, zakazy stosowania w miejscach publicznych oraz takie same ograniczenia dotyczące reklamy, promocji i sponsorowania, jak w przypadku palnych wyrobów tytoniowych.

*Punkt 7.3 Wkład FCTC WHO w propagowanie i przestrzeganie praw człowieka (punkt zaproponowany przez stronę konwencji) – Dokument **FCTC/COP/10/15***

Jest to krótki dokument poświęcony prawom człowieka i wyrobom tytoniowym. Nie uwzględnia planu działania ani wniosku o podjęcie decyzji przez uczestników COP. Strony proszone są jedynie o „zapoznanie się z treścią raportu i przekazanie dalszych wytycznych”.

Nie poświęcono zbyt wiele uwagi wyjaśnieniu lub analizie tego, w jaki sposób prawa człowieka łączą się z FCTC. Stwierdzono jedynie, że negatywne konsekwencje palenia tytoniu obejmują zagrożenia dla podstawowych praw człowieka. Wspomniano m.in. o obowiązku ochrony osób przed dymem tytoniowym (pkt 4.), prawie do życia, prawie do najwyższego osiągalnego poziomu zdrowia i prawie do edukacji (pkt 5.), prawach dzieci (pkt 9.) oraz prawach kobiet, ludności tubylczej, plantatorów tytoniu i pracowników (pkt 14).

W dokumencie pominięto inne kwestie, w tym fakt, że redukcja szkód wywołanych paleniem tytoniu i dostęp do bezpieczniejszych wyrobów nikotynowych mogą być uznawane za integralną część prawa do zdrowia określonego w międzynarodowych paktach dotyczących praw człowieka (patrz: dokument informacyjny GSTHR „**Prawo do zdrowia i prawo do redukcji szkód wywołanych paleniem tytoniu**”).

Sekretariat nie zdaje sobie również sprawy z negatywnego wpływu wielu środków ograniczania konsumpcji tytoniu na prawa człowieka, w tym m.in. na prawo do zatrudnienia, edukacji, mieszkania i prywatności.

Głównym zagrożeniem dla bezpieczniejszych wyrobów nikotynowych jest to, że Sekretariat FCTC strategicznie umiejscawia swoje wąskie spojrzenie na prawa człowieka i wyroby tytoniowe w ramach aparatu praw człowieka ONZ (pkt 11–14).

Podsumowanie

Oto główne czynniki zagrażające redukcji szkód wywołanych paleniem tytoniu i dostępowi konsumentów do bezpieczniejszych wyrobów nikotynowych, które ujęto w agendzie spotkania COP10:

- brak odniesienia do redukcji szkód wywołanych paleniem tytoniu, co jest sprzeczne z postanowieniami FCTC, które traktują ją jako jeden z trzech filarów ograniczania konsumpcji tytoniu;
- negatywne nastawienie do bezpieczniejszych wyrobów nikotynowych, co obejmuje traktowanie ich jako zagrożenie dla ograniczania konsumpcji tytoniu;
- sklasyfikowanie bezpieczniejszych wyrobów nikotynowych na równi z wyrobami tytoniowymi i papierosami, rekomendując państwom uregulowanie ich w taki sam sposób, jak wspomniane produkty;
- zmiana celów FCTC, która de facto przeradza się w konwencję o ograniczeniu użycia tytoniu ORAZ nikotyny, dążąc do zakazania lub poważnego ograniczenia dostępu do wszystkich wyrobów nikotynowych i tytoniowych.

Jak wskazaliśmy w naszym poprzednim **dokumencie objaśniającym FCTC i COP**, organizacje ochrony konsumentów nie mają prawie żadnych możliwości przedstawiania swoich stanowisk stronom ramowej konwencji o ograniczeniu użycia tytoniu, ze względu na bardzo ograniczony dostęp dla organizacji pozarządowych.

Jedynie strony konwencji (państwa członkowskie) mogą zreformować FCTC. Państwa, które przyjęły, umożliwiły i poparły dostęp do bezpieczniejszych wyrobów nikotynowych, muszą podjąć wyraźne kroki, aby dopilnować, by ich postępy nie zostały zahamowane przez decyzje COP. Muszą również zadbać o to, by potencjał bezpieczniejszych wyrobów nikotynowych i redukcji szkód wywołanych paleniem tytoniu został należycie rozpatrzony podczas COP10.

Dalsze informacje na temat projektu globalnego stanu redukcji szkód wywołanych paleniem tytoniu Global State of Tobacco Harm Reduction oraz punktów ujętych w dokumencie informacyjnym GSTHR można uzyskać pod adresem info@gsthr.org

*O nas: **Knowledge•Action•Change** (K•A•C) promuje redukcję szkód jako kluczową strategię zdrowia publicznego ugruntowaną w prawach człowieka. Zespół ma ponad czterdzieści lat doświadczenia w pracy nad redukcją szkód związanych z narkotykami, HIV, paleniem, zdrowiem seksualnym i więziennictwem. K•A•C prowadzi projekt **Global State of Tobacco Harm Reduction** (GSTHR) który zajmuje się mapowaniem rozwoju i zastosowania redukcji szkód wywołanych paleniem tytoniu, dostępności i działań regulacyjnych dotyczących bezpieczniejszych wyrobów nikotynowych, a także powszechności palenia i powiązanej z nim śmiertelności, w ponad 200 krajach i rejonach na całym świecie. Wszelkie informacje i bieżące dane można znaleźć na <https://gsthr.org>*

*Nasze finansowanie: Projekt GSTHR jest współfinansowany przez **Foundation for a Smoke Free World, Inc.** ("FSFW") niezależną, globalną organizację non-profit 501(c)(3) z siedzibą w USA. Zgodnie z warunkami umowy dofinansowania zawartej z FSFW, Fundacja nie uczestniczyła w opracowywaniu treści projektu i wszelkich uzyskanych w jego ramach wyników. Wyłącznie odpowiedzialność za treść, wybór i prezentację faktów, a także wszelkie opinie wyrażone w niniejszym dokumencie ponoszą jego autorzy. W żadnym wypadku nie należy ich traktować jako odzwierciedlenia stanowiska FSFW.*
